

GEROEPEN TOT VERBONDENHEID

Missiebrief van het
Beraad Missionarissen in Nederland

Pinksteren 2021

INLEIDING

De COVID19-pandemie heeft ons geconfronteerd met het feit dat we de grote uitdagingen waar we als mensheid voor staan, alleen samen kunnen oplossen. Deze wereld is 'ons gemeenschappelijk huis', zoals paus Franciscus ons steeds weer voorhoudt. Onderlinge verbondenheid staat in tijden van crisis echter onder druk. De verleiding blijkt groot om ons juist dan terug te trekken op de eigen groep, de eigen natie, de eigen cultuur.

Jezus draagt zijn leerlingen op om tot alle volkeren te gaan met zijn boodschap van verzoening, verbondenheid en vrede. "Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest en leert hen te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb." (Matteüs 28, 19-20)

Dit 'zendingsmandaat' overstijgt de grenzen die mensen trekken tussen de eigen groep en anderen. De christelijke missie biedt daarom tegenwicht aan alle factoren die verdeeldheid zaaien. In een wereld waarin letterlijk en figuurlijk steeds meer muren worden opgetrokken, is de belangrijkste missionaire uitdaging om verbondenheid tot stand te brengen: verbondenheid met God, met medemensen overal ter wereld en met de schepping.

Deze missiebrief verschijnt precies twintig jaar nadat het Centraal Missionair Beraad Religieuzen zijn visiestuk over missie *Op zoek naar sporen van God* publiceerde. Hierin werd de nadruk gelegd op missionaire presentie.

In deze nieuwe missiebrief reflecteert het Beraad Missionarissen in Nederland (BEMIN) op de uitdagingen van onze tijd en op de inbreng van jonge en buitenlandse religieuzen bij het denken over missie. Met deze brief geeft BEMIN een aanzet tot bezinning op de missionaire opdracht van religieuze instituten. Het Beraad hoopt dat deze brief richting biedt aan het denken en handelen van allen die willen meewerken aan Gods plan voor de wereld.

HOOFDSTUK 1: TEKENEN VAN DE TIJD

“We kunnen de huidige tijd, met zijn lege en stille kerken, simpel beschouwen als een tijdelijke maatregel die we snel weer zullen vergeten. Maar we kunnen deze tijd ook omarmen als ‘kairos’, als het juiste moment voor verandering, om ‘diepere wateren op te zoeken’, om te zoeken naar een nieuwe identiteit voor het christendom in een wereld die voor onze ogen radicaal verandert.”¹

In dit hoofdstuk beschrijven we desalniettemin een aantal ontwikkelingen in de afgelopen decennia op maatschappelijk en kerkelijk vlak. Deze vormen de achtergrond voor de missie van nu en vragen om een proces van onderscheiding. Elke generatie moet immers opnieuw de ‘tekenen van de tijd’² proberen te verstaan en zoeken hoe de opdracht om in woord en daad te getuigen van het Evangelie vorm kan krijgen.

Een wereld in verandering

Een verdeelde wereld

Hoewel de wereld statistisch gezien veiliger is dan ooit, lijkt de onderlinge verdeeldheid alleen maar toe te nemen. Het optimisme uit de jaren 1990 toen de economie er voor de rijke, westerse landen goed voor stond en het communisme was verslagen, werd getemperd door de terroristische aanvallen op 11 september 2001. De verhoudingen tussen culturen en religies kwamen op scherp te staan. Er vond hevig oorlogsgeweld plaats in landen als Afghanistan, Irak, Syrië, Somalië, Jemen. Er was in bijna alle werelddelen ook terroristisch geweld dat diep ingreep in de be staanszekerheid van mensen.

Grote groepen mensen zien zich door geweld, armoede, uitzichtloosheid en klimaatveranderingen gedwongen hun geboorteland te verlaten. Het aantal vluchtelingen en ontheemden in de wereld is volgens schattingen van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR in 2020 gestegen tot boven de 80 miljoen, een triest record.

---

¹ Tomáš Halík, interview in dagblad Trouw, 8 april 2020.

² Paus Paulus VI, Pastorale Constitutie Gaudium et Spes. Over de Kerk in de wereld van deze tijd. Vaticaanstad 7 december 1965, nr. 4.

Geopolitieke veranderingen

Geopolitiek zijn er grote verschuivingen gaande. De politieke en economische macht van landen als China, India en Rusland neemt toe. Hoe groot de rol van de westerse landen komende decennia nog zal zijn op het wereldtoneel, is de vraag.

Foto: Religieuzen voor vrede en gerechtigheid

De mensheid staat voor grote uitdagingen: de milieucrisis, de crises van armoede en honger die zijn verergerd door de pandemie, de vluchtelingen crisis en de voortgaande wapenwedloop. Het is ironisch dat enerzijds duidelijk is dat deze problemen grensoverschrijdend zijn en alleen samen kunnen worden opgelost, maar dat overal in de wereld een tendens te zien is om 'eigen volk eerst' te stellen. Brexit, het aantreden van rechts-populistische leiders in een aantal Europese landen en de politieke onrust en verdeeldheid in de Verenigde Staten van de afgelopen jaren, onderstrepen hoe kwetsbaar ook de westerse democratieën zijn.

Alles hangt met alles samen

De wereldwijde financiële crisis (2007-2011) toonde de tekortkomingen van het kapitalistische systeem. Geldbejag gaat te vaak ten koste van de aarde, de menselijke waardigheid van alle mensen (velen worden niet rijker, maar armer) en de generaties die na ons komen.

De gevoeligheid voor seksistisch, racistisch, etnisch en anti-lhbt geweld is overal ter wereld sterk toegenomen. De *MeToo*-beweging die eind 2017 opkwam, leidde wereldwijd tot demonstraties tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. *Black Lives Matter*, een beweging die is ontstaan in de Verenigde Staten in reactie op het politiegeweld tegen Afro-Amerikanen, had een grote impact. Op alle continenten wordt geprotesteerd tegen institutioneel racistisch geweld en achterstelling. Veel mensen, vooral jongeren, beseffen dat onrecht, discriminatie, uitbuiting en aantasting van het milieu met elkaar samenhangen. Ze nemen deel aan klimaatmarsen én aan demonstraties tegen racisme en uitbuiting.

Het wereldwijde web

Een laatste, belangrijke ontwikkeling die hier genoemd moet worden is de digitalisering van ons leven. Deze heeft door de pandemie een enorme impuls gehad. Enerzijds zorgt de digitale revolutie ervoor dat het globaliseringsproces ongehinderd voortgang vindt. Zonder internet hadden internationale handel en de uitwisseling van informatie nooit zo'n hoge vlucht kunnen nemen. Anderzijds heeft het internet ook geleid tot maatschappelijke fragmentarisering, tot allerlei 'sociale bubbels'. Mensen uit verschillende kringen hebben nauwelijks nog contact met elkaar hebben en ontvangen informatie die specifiek op hen gericht is. Sociale media vergemakkelijken contacten, maar blijken in de praktijk ook een instrument voor het verspreiden van misleidende informatie en het creëren van verdeeldheid.

Kerkelijke veranderingen

Verschuiving zwaartepunt van het christendom naar het zuidelijk halfrond

Ook kerkelijk en religieus vonden de afgelopen decennia grote veranderingen plaats. De meest opmerkelijke daarvan is dat het getalsmatige zwaartepunt van het christendom vanaf de jaren 1970 steeds sterker is komen te liggen op het zuidelijk halfrond. Aan het begin van de 20e eeuw leefde slechts een kwart van de katholieken wereldwijd buiten Europa of de Verenigde Staten. Aan het eind van de 20e eeuw was het plaatje bijna omgekeerd: twee derde van alle katholieken ter wereld leefde in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Die trend zet zich alleen maar door en geldt ook voor andere grote christelijke denominaties. De meeste missionarissen zijn momenteel afkomstig uit het zuidelijk halfrond.

Binnen het christendom wereldwijd vinden belangrijke verschuivingen plaats. In het Midden-Oosten, bakermat van het christendom, is de situatie voor christenen de afgelopen decennia sterk verslechterd. Veel christenen trekken vanwege geweld en gebrek aan perspectief weg naar Europa of Amerika. Als dit zo doorgaat is de rol van de christenen in het Midden-Oosten weldra uitgespeeld. In Latijns-Amerika is de invloed van evangelische en pinksterkerken sterk gegroeid. Miljoenen mensen hebben de katholieke Kerk de rug toegekeerd en hebben zich bij een evangelisch-protestantse kerk aangesloten.

Secularisering, nieuwe religiositeit en migrantengemeenschappen

West-Europa is in religieus en spiritueel opzicht vermoeid en gedesoriënteerd. Door een seculariseringsproces van vele decennia is in ons deel van de wereld een breuk ontstaan met het religieuze verleden. Jongere generaties zijn vervreemd van het geloof van hun voorouders en verstaan nauwelijks nog de religieuze taal van het christelijke geloof.

Dat betekent geenszins dat mensen geen behoefte hebben aan een levensbeschouwelijk kader. In een periode waarin fundamentele veranderingen plaatsvinden en grote onzekerheid heerst, komt die behoefte nog sterker aan de oppervlakte. Veel mensen tonen belangstelling voor wijsheid uit verschillende wereldreligies. Oosterse religies en esoterische wijsheid lijken een grotere aantrekkingskracht te hebben op westerlingen dan het christendom.

Veel westerse christenen die opgegroeid zijn in een gesecculariseerde samenleving, voelen verlegenheid om vrijmoedig over hun geloof te spreken. Dat heeft deels te maken met zwarte bladzijden in de geschiedenis van de Kerk, bijvoorbeeld het machtsmisbruik en heel recentelijk het schandaal van seksueel misbruik. Deels heeft deze verlegenheid ook te maken met de opvatting dat geloof tot het privédoel behoort. Veel religieuzen zagen het als hun voornaamste opdracht om onder mensen aanwezig te zijn. Zij zetten zich samen met anderen in voor rechtvaardigheid, vrede en zorg voor het milieu. Dat hebben zij in alle bescheidenheid vaak op bewonderenswaardige manier gedaan.³ Toch is de vraag gerechtvaardigd of zij met hun schroom om hun geloof ter sprake te brengen, niet hebben bijgedragen aan het 'religieus analfabetisme' van de jongere generaties.

---

³ Zie Ton Bernts en Joris Kregting, *De kerk telt. De maatschappelijke waarde van parochies en gemeenten. Rapport 594. Nijmegen: KASKI, 2010.*

Christenen die uit andere continenten naar Nederland komen, hebben minder last van 'religieus analfabetisme'. Er wordt bij alle discussies over vluchtelingen en migranten wel eens vergeten dat een groot percentage van deze migranten, ongeveer de helft, christen is. Geloofsgemeenschappen van migranten zijn vaak buitengewoon vitaal, met grote participatie van kerkleden van alle leeftijden.

Hoewel vaak wordt gezegd dat de migranten die nu nog godsdienstig zijn gaandeweg ook geraakt zullen worden door de secularisatie, kunnen daarbij vragen worden gesteld. Je kan deze uitspraak ook omkeren: door de expliciete manier waarop migranten hun geloof beleven en uiten, wordt de seculiere samenleving gedwongen zich opnieuw te verhouden tot religie. Sommigen stellen hun ideeën ten aanzien van geloof en religie bij. Maar anderen geven blijk van verharding, zodanig dat de godsdienstvrijheid onder druk komt te staan.

HOOFDSTUK 2: DESKUNDIGEN IN COMMUNIO

“Zij die de huidige tijd met passie willen beleven, moeten deskundigen in communio worden, ‘getuigen en actoren van dit project van onderlinge verbondenheid’, in Gods ogen het hoogste dat een mens in de geschiedenis kan bereiken.”⁴

Missionaire leerlingen

Paus Franciscus wist vanaf het begin van zijn pontificaat in 2013 veel mensen te raken met zijn boodschap van barmhartigheid en zorg voor de armsten en de schepping. De Kerk is geen eiland waarop gelovigen zich veilig terugtrekken, aldus de paus. Zijn boodschap aan gelovigen is om de kerkdeuren te openen, mensen op te zoeken waar ze zijn, desnoods vuile handen te maken en het Evangelie te verkondigen “vol vreugde”.

De sociale leer van de Kerk wordt vaak ‘het best bewaarde geheim van de Kerk’ genoemd. Paus Franciscus is met zijn talent voor communicatie in staat gebleken om dit geheim voor het voetlicht te brengen. *Laudato SÍ*, zijn encycliek uit 2015 over de zorg voor ‘ons gemeenschappelijk huis’, vond weerklank tot ver buiten de grenzen van de Kerk. In zijn encycliek *Fratelli Tutti* uit 2020 werkt hij het thema van universele broederschap en sociale vriendschap uit en komt hij met heldere richtlijnen voor het sociale, economische en politieke handelen. Hij roept gelovigen keer op keer op tot dialoog en samenwerking: met de wetenschap, kunsten, sociale bewegingen, andere denominaties en religies, kortom ‘met alle mensen van goede wil’.

Tegelijk benadrukt paus Franciscus dat de Kerk een unieke bijdrage heeft voor de wereld. Elke gedoopte is een ‘missionaire leerling van Christus’: “Iedere gedoopte, wat zijn functie in de Kerk en het niveau van de vorming in zijn geloof ook is, is een actief subject van evangelisatie.”⁵

Het Evangelie en de sociale leer van de Kerk bieden ons een moreel kompas. In een globaliserende wereld is de kern van onze missionaire opdracht om *communio* tot stand te brengen.

---

4 Zie Apostolische brief van Paus Franciscus. Aan alle godgewijde mannen en vrouwen. Ter gelegenheid van het Jaar van het Godgewijde Leven. Vaticaanstad, 21 november 2014.

5 Paus Franciscus, Apostolische Exhortatie Evangelii Gaudium. Over de verkonding van het Evangelie in de wereld van vandaag. Vaticaanstad 24 november 2013, nr. 120.

Missie gaat met twee voeten

De kracht van de missionaire beweging is altijd geweest dat ze bruggen weet te bouwen tussen zeer verschillende groepen mensen; dat ze vensters opent naar andere culturen, zienswijzen en contexten. Missie overschrijdt immers per definitie geografische, religieuze, culturele, sociale en economische grenzen. Juist in een tijd als de onze - een tijd van globalisering en steeds nauwere contacten tussen allerlei culturen en religies, maar ook een tijd van fragmentarisering en nadruk op eigen identiteit - zijn missionaire inzichten, ervaringen en praktijken van essentieel belang.

Om begrippen te gebruiken uit de klassieke missiologie, is het met woorden getuigen van het Evangelie de 'directe verkondiging' en de sociale actie 'indirecte verkondiging'. Dat lijkt een hiërarchie te impliceren tussen beide, maar evangelisatie en sociale actie zijn twee kanten van dezelfde zaak. Het zijn, als het ware, de twee voeten waarmee missie de wereld intrekt. Sommigen zullen zich eerder tot de ene of de andere manier van verkondiging aangetrokken voelen, maar het is zaak te beseffen dat beide aspecten wezenlijk zijn voor missie.

Paus Benedictus XVI zei dat "de Kerk niet groeit door proselitisme, maar door aantrekkingskracht."⁶ De uitdaging nu is om met grotere vrijmoedigheid ons geloof in te brengen bij discussies in het publieke domein. Het gaat erom in de publieke ruimte een geloofstaal te ontwikkelen en te spreken die aansluit bij de uitdagingen van deze tijd.

Gemeenschap tot stand brengen

De evangelische overtuiging dat mensen, ondanks alle verschillen, vooral broeders en zusters van elkaar zijn, is een kracht die ons voortdrijft om met elkaar te werken aan een samenleving waarin alle mensen de ruimte krijgen zich te ontplooien. Het Evangelie brengt gemeenschap tot stand tussen mensen. En wel een heel speciale gemeenschap van mensen uit alle lagen van de bevolking, met allerlei verschillende denkbeelden. Hoewel de Kerk soms zelf bijdroeg aan verdeeldheid, weten kerken vaak groepen die in de samenleving ver van elkaar af staan onder één dak te verenigen.

---

⁶ Preek bij de opening van de 5e Generale Bijeenkomst van Consejo Episcopal Latinoamericano (CELAM), 13 mei 2007.

Foto: Religieuzen delen warme maaltijden uit

Aan het begin van zijn publieke optreden verkondigt Jezus dat Hij gekomen is om vreugde en bevrijding te brengen aan de meest kwetsbaren: "Jezus opende de rol en vond de plaats waar geschreven stond: De geest des Heren is over mij gekomen, omdat Hij mij gezalfd heeft. Hij heeft mij gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen, aan gevangenen hun bevrijding bekend te maken, en aan blinden, dat zij zullen zien; om verdrukten te laten gaan in vrijheid, om een genadejaar af te kondigen van de Heer." (Lucas 4, 17-19) Als kerken en christelijke gemeenschappen worden ook wij in navolging van Jezus geroepen om speciale aandacht te besteden aan mensen die in onze samenleving te weinig in tel zijn en teveel aan de kant staan.

Het zesde missiecontinent

Het internet is een specifiek hedendaags communicatiemiddel voor het werken aan verbondenheid tussen mensen. Internet en sociale media zijn immers niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Paus Benedictus XVI noemt het internet "het zesde missiecontinent", een plek dus om te getuigen van het Evangelie. Hij opende in 2012 een pauselijk Twitter-account: *@Pontifex*, Latijn voor 'bruggenbouwer'. In maart 2016 startte het Vaticaan met een account op Instagram, een medium dat populair is onder jongeren. Amper twaalf uur na het lanceren had de

paus via zijn account *@franciscus* één miljoen volgers, op dat moment een record. Paus Franciscus nodigt mensen via sociale media uit "om geen muren maar bruggen te bouwen, om het kwade met het goede te overwinnen, belediging met vergiffenis, om in vrede met iedereen te leven."

Verbondenheid met de schepping

De afgelopen jaren is ook in de Kerk het besef gegroeid dat de aarde en al wat daarop leeft, de dragende grond is van ons bestaan. We delen als mensheid een 'gemeenschappelijk huis', of we nu in het rijke westen wonen of in een arm land op het zuidelijk halfrond.

In zijn encycliek *Laudato Sí* uit 2015 wijst paus Franciscus op de samenhang tussen de aantasting van het milieu en de slechte levensomstandigheden van velen: "Alles staat met elkaar in verband. De natuur is niet iets dat los van ons staat, wij zijn een deel ervan en wij zijn ermee verweven. [...] De richtlijnen voor een oplossing vragen om een integrale benadering om de armoede te bestrijden, de uitgeslotenen hun waardigheid terug te geven en tegelijkertijd voor de natuur te zorgen."⁷

Steeds meer gelovigen beseffen dat zorg voor de schepping deel is van onze missie als christenen. Die zorg kan vorm krijgen door zuinig om te gaan met materiële zaken, door te hergebruiken en te recyclen. Zij uit zich ook in deelname, samen met anderen, aan campagnes en lobby om op te treden tegen vervuiling van water, land en lucht, biodiversiteit te bevorderen en op die manier klimaatverandering zoveel mogelijk tegen te gaan.

---

⁷ Paus Franciscus, *Laudato Sí*. Encycliek over de zorg voor het gemeenschappelijke huis. Vaticaanstad, 24 mei 2015, Nr. 138-139.

HOOFDSTUK 3: DRAGERS VAN MISSIE

“Missionair Kerk-zijn is per definitie geen eenmanszaak maar iets van ons allemaal. [...] Ook in eigen land, bisdom en parochie staan wij samen voor de uitdaging om ons geloof aansprekend waar te maken.”⁸

Mensen zijn sociale wezens die voortdurend met anderen willen delen wat hen bezig houdt en wat ze ontdekt hebben. Dat geldt zeker voor het delen van onze hoop, onze blijdschap en wat ons leven zin geeft. Ieder mens beschikt ook over gaven die erop wachten gewekt te worden; gaven waarmee we de gemeenschap dichtbij en veraf kunnen opbouwen. Missie – in de zin van delen wat ons bezielt – hoort bij het mens-zijn.

Missie is niet voorbehouden aan religieuzen die hun leven aan missie hebben gewijd – hoewel zij een speciale rol blijven vervullen binnen de katholieke gemeenschap. Zoals reeds opgemerkt, is elke gedoopte een ‘missionair leerling van Christus’. Leken vervullen nadrukkelijk ook een rol in de missie van de Kerk.

Een missionaire kerk

Missie heeft er altijd toe bijgedragen dat gelovigen betrokken raakten op mensen in heel andere leefsituaties, dichtbij en ver weg. De open blik op de wereld die door missie wordt gestimuleerd, blijft net zo belangrijk als voorheen. Tegelijk moet onder veel gelovigen in Nederland het besef weer groeien dat er ook in de eigen samenleving een missionaire opdracht ligt. Het gaat om een ‘democratisering’ van de missie: gelovigen in welvarende delen van de wereld zijn niet louter ‘zendende partij’, net zo min als gelovigen in armere landen louter ‘ontvangende partij’ van missie zijn. Het is een kwestie van wederkerigheid; alleen op die manier kan de Kerk teken zijn van de wereldwijde broederschap en zusterschap waartoe het Evangelie ons oproept.

Zoals Johannes Paulus II zei, “moet iedere vernieuwing in de Kerk de zending als haar doel hebben, om niet ten prooi te vallen aan een soort kerkelijke introversie.”⁹ De Kerk moet een plaats van “belangeloze

---

⁸ *Bisschoppelijke brief over missie in de 21ste eeuw, Getuigen van de hoop die in ons leeft. Utrecht: Secretariaat RKK, 2006.*

⁹ *Geciteerd door paus Franciscus in Evangelii Gaudium.,nr. 27.*

barmhartigheid zijn, waar allen zich welkom kunnen voelen en bemind, vergeven en bemoedigd om te leven naar het goede leven van het Evangelie.”¹⁰

Een missionaire kerk is een kerk die de deuren opent en kijkt wat zij kan betekenen voor de wereld dichtbij en veraf. Dat doet zij in dialoog en samenwerking met andere geloofsgemeenschappen en met allen die zich willen inzetten voor een betere samenleving en een wereld die toekomst heeft.

Als het gaat om toekomst, spreekt het voor zich om jongeren te betrekken. Veel jongeren hebben nauwelijks religieuze bagage meegekregen van hun ouders. Ze zijn in de jachtige samenleving van nu vaak op zoek naar rust en zingeving, of zetten zich juist actief in voor sociale gerechtigheid en heelheid van de schepping. Ze staan over het algemeen opener voor christelijke idealen dan de generatie van hun ouders. Sommige jongeren kiezen heel bewust voor een christelijke levenswijze en voelen een natuurlijke verbondenheid met buitenlandse missionarissen. De uitdaging is om hen van elkaar te laten leren hoe het Evangelie handen en voeten te geven in de samenleving.

---

¹⁰ Paus Franciscus, *Evangelii Gaudium*, nr. 114.

Foto: Oud en jong in verzet tegen kernwapens

In zijn apostolische aansporing *Evangelii nuntiandi* schreef paus Paulus VI dat de volksvroomheid "een dorst naar God laat zien die alleen eenvoudigen en armen kunnen kennen."¹¹ De missionaire uitdaging is om op nieuwe manieren aansluiting te vinden bij wat leeft onder mensen en om op creatieve manier tradities – zoals volksdevoties of bedevaarten – tot nieuw leven te wekken.

Lekenbewegingen

In de afgelopen eeuw zijn er binnen de Kerk nieuwe bewegingen ontstaan van gelovigen die niet vanuit een klooster, maar als leken vanuit een verbondenheid met elkaar in de wereld het Evangelie willen uitdragen in woord en daad. Paus Johannes Paulus II noemde deze bewegingen een antwoord van Gods voorzienigheid om het geloof in de harten van veel christenen weer tot leven te wekken. Veel van deze bewegingen hebben een sterk oecumenische inslag. Sommige zijn betrokken op de interreligieuze dialoog. Er zijn ook bewegingen die zich solidair verklaren met met achtergestelde groepen en werken aan gerechtigheid, vrede en zorg voor het milieu.

---

¹¹ Paus Paulus VI, *Apostolische Exhortatie Evangelii Nuntiandi*. Over de Evangelisatie in de Moderne Wereld. Vaticaanstad, 8 december 1975, nr. 48.

Een aantal ordes en congregaties biedt leken de mogelijkheid om als participant of geassocieerde lid te worden van een kring of beweging van verbondenen. Sommige missionerende instituten en organisaties zenden leken uit naar landen op het zuidelijk halfrond. Er zijn ook gemeenschappen van religieuze instituten waar (geassocieerde) leken meelevend, en zelfstandige religieuze leefgemeenschappen van (vooral) leken die een band hebben met religieuzen. Op deze manier trekken leken en religieuzen met elkaar op en werken zij gezamenlijk aan dezelfde missie.

Actie en contemplatie

Het is veelzeggend dat de Kerk twee patroonheiligen voor missie heeft: de H. Franciscus Xaverius, de grote pionier van de missie in de eerste helft van de 16e eeuw in Zuid- en Oost-Azië; en de H. Thérèse van Lisieux, die als karmelietes een teruggetrokken leven leidde achter de muren van haar klooster. Zowel het beschouwende leven als de actieve betrokkenheid bij de lijdende medemens zijn missionair. Beide levenswijzen getuigen van de geraaktheid door de levende God. In zijn apostolische brief uit 2015 roept paus Franciscus religieuzen op om ruimte te creëren voor een leven volgens het Evangelie. Religieus leven “beleeft het heden met passie” en volgt op een profetische manier Christus na: “De profeet neemt het op voor de armen en weerlozen, omdat hij weet dat God zelf aan hun kant staat.”

Religieus leven in Nederland bevindt zich op een kantelmoment. De periode dat veel mannen en vrouwen intraden bij religieuze congregaties en ordes is voorbij. Maar er zullen altijd mensen zijn die zich geroepen voelen om Christus op radicale manier na te volgen door te kiezen voor het religieuze leven. Het is een bijzonder tegendraadse keuze in een geseculariseerde en op consumptie gerichte samenleving.

Buitenlandse religieuzen

In de zojuist genoemde brief aan de religieuzen roept paus Franciscus hen ook op “om in een maatschappij van confrontatie, moeilijke omgang tussen verschillende culturen, onderdrukking van zwakke mensen en ongelijkheid, een concreet model van samenleven te bieden.”

De buitenlandse religieuzen die naar Nederland zijn gekomen om hier hun missie voort te zetten, doen dit heel concreet in internationale gemeenschappen die overal in Nederland gevestigd zijn. Zij zetten zich ervoor in dat het charisma van hun religieuze instituut in Nederland behouden blijft en zetten de missie van verkondiging van het Evangelie en zorg voor mensen in nood voort. Vanuit evangelische beweging en vanuit een bezorgdheid om de toekomst van de Kerk zijn veel buitenlandse religieuzen actief in het jongerenpastoraat. Vaak zijn ze ook actief in geloofsgemeenschappen van migranten.

In vergelijking met de westerse missionarissen van voorheen, hebben de nieuwe missionarissen niet het geld of de middelen om grote projecten van de grond te tillen. Zij brengen zichzelf en hun bereidheid om hieraan de slag te gaan. Zij brengen hun ervaring, hun geloof en verlangen om Jezus na te volgen. Zij proberen mensen bij te staan en bruggen te slaan tussen mensen die elkaar anders niet zo gauw ontmoeten.

De internationale gemeenschappen zijn tekenen van een nieuwe verbondenheid tussen mensen en culturen in een geglobaliseerde wereld.

Missionaire parochies

Veel religieuzen uit het buitenland kiezen er bewust voor om te werken in het parochiepastoraat. Dat biedt hen een kader om zich in te zetten voor Kerk en samenleving in Nederland. De samenwerking tussen priesterreligieuzen en leken dient opnieuw te worden doordacht vanuit het besef dat we allemaal geroepen zijn tot verbondenheid - met God, met alle mensen en met de schepping. "Er zijn verschillende gaven, maar slechts één Geest. Er zijn vele vormen van dienstverlening, maar slechts één Heer. Er zijn allerlei soorten werk, maar er is slechts één God, die alles in allen tot stand brengt. Maar aan ieder van ons wordt de openbaring van de Geest meegedeeld tot welzijn van allen."

(1 Korintiërs 12, 4-7)

Foto: Indiase priester gaat voor in de Eucharistieviering

De vrouwelijke religieuzen zetten zich evenals de priesterreligieuzen in binnen parochies, maar evengoed in diaconaal-missionaire projecten voor bijvoorbeeld daklozen, vluchtelingen en mensen met HIV-AIDS. Zij hebben een eigen inbreng die van grote waarde is voor Kerk en samenleving.

Buitenlandse religieuzen maken momenteel ruim tien procent uit van de religieuzen in Nederland. Aangezien zij over het algemeen relatief jong zijn, ligt het in de lijn der verwachting dat zij in de toekomst een steeds groter percentage van de religieuzen in Nederland zullen uitmaken.

Christelijke migrantengemeenschappen

Migranten komen naar Nederland, omdat ze een betere toekomst willen voor zichzelf en voor hun familie. Bijna de helft van alle migranten is christen. Deze mensen komen uit landen waar het kerkelijk leven dynamisch is en veel jongeren trekt. Vaak zijn deze migranten in economisch opzicht bepaald niet rijk, maar brengen zij wel een diep en sterk geloof. Velen onder hen zien zichzelf in religieus opzicht helemaal niet als gelukszoekers, maar als geluksbrengrers. Ze komen met een Blijde Boodschap.

Christelijke migrantengemeenschappen staan voor grote uitdagingen. De Nederlandse taal kan een barrière vormen om aansluiting te vinden bij de lokale kerk en samenleving. Er kunnen spanningen ontstaan binnen gemeenschappen, waar soms strijd geleverd wordt voor het behoud van tradities of juist om het meegaan met vernieuwingen.

Andersom kan het voor de lokale kerk een uitdaging zijn om op een goede manier om te gaan met andere denkbeelden en andere vormen van geloofsbeleving van medegelovigen uit andere culturen.¹² Ook binnenkerkelijk staan gelovigen dus voor de opdracht om de ontmoeting en dialoog aan te gaan met andersdenkenden.

Missionaire organisaties

In de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw waren de religieuzen in Nederland betrokken bij een veelheid aan missionaire initiatieven. Organisaties die zij mede hebben opgericht, steunden ontwikkelingsprojecten in zuidelijke continenten, boden steun aan gemarginaliseerde groepen in Nederland en werkten aan missionaire vorming van vrijwilligers en bewustwording in Nederland.

Veel missionaire organisaties faciliteren vanouds 'missie in het buitenland'. Zij zorgen voor financiële ondersteuning van projecten en geven op die manier vorm aan solidariteit. Maar het gaat om meer dan geld. Betrokkenheid en bewustwording van nood en onrecht elders in de wereld is net zo belangrijk.

Tegelijk vormen de nieuwe accenten van missie die binnen de Kerk worden gelegd ook nieuwe uitdagingen voor deze organisaties. Kunnen zij het inzicht dat missie niet geografisch bepaald is, dat er dus ook in eigen land een missionaire opdracht ligt, weten te vertalen in beleid? Zullen zij, naast hun steun aan sociale projecten, ook durven getuigen van het Evangelie? Zien zij een taak voor zichzelf om een bijdrage te leveren aan de opbouw van de kerkelijke gemeenschap, niet alleen ver weg, maar ook hier?

---

¹² De Pauselijke Raad voor Pastorale Zorg voor Migranten en Reizigers vraagt expliciet om "een toegespitst pastoraat voor katholieke migranten dat bepaald wordt doordat er verscheidenheid is van taal, oorsprong, cultuur, etniciteit en traditie." *Erga migrantes caritas Christi*, Vaticaanstad, 2004, nr. 49.

HOOFDSTUK 4: DE TOEKOMST VAN MISSIE

“Wij planten een zaadje dat ooit zal groeien. We geven zaden die al zijn geplant water, wetende dat ze beloftes voor de toekomst bevatten. We kunnen niet alles doen; het is bevrijdend dat te beseffen. Het stelt ons in staat om iets te doen, en dat heel goed te doen. Het is misschien onvolledig, maar het is een begin, een stap op de weg, een kans voor Gods genade om binnen te komen en de rest te doen. We zullen misschien nooit de eindresultaten zien. Maar dat is het verschil tussen de bouwmeester en de arbeider. Wij zijn arbeiders, geen bouwmeesters; dienaren en niet de Heiland. We zijn profeten van een toekomst die niet de onze is.”¹³

Omdat de wereld snel verandert, zal ook de missie veranderen. Nieuwe thema's zullen worden opgepakt: geloofsverkondiging in eigen land, verbondenheid tot stand brengen in onze multiculturele samenleving, inzet voor de schepping. De missionaire inzet zal zich richten op de grote problemen van deze tijd – milieuvervuiling en klimaatverandering, migratie, oorlog en onveiligheid. Nieuwe middelen zullen worden ingezet, met name sociale media en internet.

Een nieuwe generatie missionarissen zal de hand aan de ploeg slaan: geëngageerde leken, jonge religieuzen uit binnen- en buitenland, leden van lekenbewegingen. Zij vormen een wereldwijde beweging van betrokken en door het Evangelie geïnspireerde mensen uit alle continenten die een bijdrage willen leveren aan de realisatie van het Rijk Gods op aarde.

Missie komt daarmee weer dicht te staan bij de manier waarop het geloof zich meestal heeft verspreid in de geschiedenis. Namelijk vanuit gelovigen die met anderen deelden wat hen bewoog en die door hun voorbeeld een bron van inspiratie waren. Zo heeft de Kerk zich in de eerste eeuwen verspreid over grote delen van de wereld. Zo doet ze dat nu ook.

De missionaris van nu, of die nu uit het buitenland komt of in Nederland geboren is, jong of oud, religieus of leek, man of vrouw, overbruggt de grenzen tussen landen, generaties, geslacht, religie en sociale afkomst om verbondenheid tot stand te brengen. De heilige Geest, zo geloven wij, zal mensen blijven inspireren om het Evangelie in woorden en daden te verkondigen.

---

¹³ Uit een overweging van bisschop Ken Untener (Saginaw, VS) ter gelegenheid van een herdenkingsdienst voor Mgr. Oscar Romero, november 1979.

*De missiebrief 'Geroepen tot verbondenheid' is een uitgave van het Beraad Missionarissen in Nederland (BEMIN). BEMIN is een beraad ingesteld door hogere oversten van een aantal missionerende instituten in Nederland. BEMIN is opgericht in 2011 en markeert met deze brief zijn tienjarig bestaan. BEMIN, p/a Erasmusplein 1 (k. 14.09), 6525 HT Nijmegen.
Email: BEMIN@nim.ru.nl
Website: <https://www.ru.nl/nim/beraad-bemin/>*

